

Poština plačana v gotovini

DOSI:

2/4 30

krat

prilož

POHORJE - PUTNIK

SVOBODA

ŠTEVILKA 1
LETO VIII.
JANUAR 1936

ILUSTR. KULTURNA IN DRUŽINSKA REVIJA. IZHAJA MESEČNO

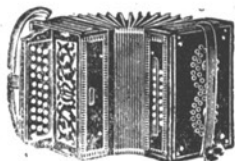
Spretne voke.
 Ako naj uspe, mora
 sodelovati tudi glava—
 svetla glava na
Dr. Oetker-jevim
 pečilnim praškom!

Milijoni ljudi

uporabljajo in hvalijo
 že 50 let

ŠMOL-pasto

Direktno iz tvornice
 odn. tvorniškog skladišča
 kupujete izredno poceni,
 kakor:

harmonike od . Din 59— naprej	
trombe . . . . . 570—	
tambure . . . . . 65—	
klarinete . . . . . 142—	
gitare . . . . . 128—	

kromatične in klavir harmonike ter
 vsa ostala glasbila v veliki izbiri
Zahtevajte brezplačni cenik!

Melne & Herold

d. z. o. z. zal. tvornice glasbil Maribor, šte. 402.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

največja slovenska gospodarska in dobro-
 delna zadruga v SEVERNI AMERIKI. —
 Najboljša zavarovalnica za življenje, za bo-
 lezen, poškodbe itd. — Posluje v Zedinjenih
 državah in Kanadi. — Ima približno
 50.000 članov v obeh oddelkih in blizu
 635 podružnic po raznih krajih Amerike.
PREMOŽENJE NAD 6.000.000 — DOLARJEV

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S.N.P.J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill

DIN.
70

Velika tuba

NIVEA

PASTA ZA ZOBE

čudovita po okusu
 neprekosljiva v učinku!

Svoboda

ILUSTRIRANA KULTURNA IN DRUŽINSKA REVIIJA

1936

Ko pišemo to letnico, se zavedamo, da predstavljajo te štiri številke mnogo več kot stereotipično enoto 366 dni, ki se začno znova šteti, ker tako zahtevata zakon časa in sivi bog naše dnevne usode. Ne vemo še, kaj vse skriva v sebi to zažgonetno leto 1936, ki se začneja, kakor malokatero doslej, v času najhujših in najopasnejših mednarodnih zapletljajev, v času, ko se majejo poslednji temelji miru v Evropi in v ostalih kontinentih, vemo le, da bo novo leto — leto silnih dogodkov in viharnih odločitev.

Že sami dogodki leta 1935 — leta zoritve vseh zlih naklepov — nakazujejo bližajoče se vse večje razdore, spore in polome. Evropa rešuje sedaj svoje omajano ravnovesje potom sankcij, potom utrjevanja svojih morskih ožen, potom naglega oboroževanja, ki zavzema že strahotni obseg, toda ta Evropa je polnih petnajst let ne samo mirno gledala, nego celo podpirala zbiranje reakcionarnih in imperijalističnih sil v posameznih fašističnih in polfašističnih državah, ki so naposled začele rušiti Zvezo narodov in mir na svetu. Fašistična Italija je že mnogo prej, nego je upadla v miroljubno Abesinijo, da jo nasilno osvoji, leta in leta motila mirovna stremjenja Evrope, oteževala ustvarjanje stalnega ravnovesja med zapadnimi velesilami. To stalno rovarjenje Italije je celo demokratična Anglija celo desetletje močno tolerirala, še naravnost podpirala. Prvih deset let »plodne«[»] Mussolinijeve diktature obeležuje tesno prijateljstvo Italije in Anglije. Stalno nemirna fašistična Italija je nato skušala zamenjati angleško prijateljstvo z nemškim, in se je nazadnje zatekla k Franciji, ker je tako odgovarjalo njenim trenutnim egoističnim interesom in naklepom — modri državniki velikih zapadnih držav se pa niso mogli, ali se niso hoteli zavedati, da s toleriranjem in podpiranjem italijanskega fašizma goje na prsih gada, ki jih bo pičil. Kolikokrat smo že napisali, da fašizem pomeni vojno! Dolžnost zapadne demokracije je bila, da zatre čimprej vse fašistične podvige v Evropi, da brani svobodo in demokracijo, ako hoče očuvati svetu mir. Danes je Italija, ki hodi z gorečimi bakljami okrog evropske smodnišnice, jutri bo Nemčija. Kako naj miroljubna Evropa prepreči vse katastrofe, ki ji groze s te in one strani od diktatorskih držav, katerih politika je stalno naperjena proti slehernemu ravnovesju? Ohranitev miru je možna le pri radikalni izpremambi notranjega režima v državah, ki slone na principu notranje sile in nasilne zunanje ekspanzije. To je osnovni nauk, ki nam ga dajejo opasni dogodki tega nemirnega

leta 1935, ki je sprožilo vojno v Abesiniji in dvignilo svet proti napadalcu.

Skrajno zaostrenje mednarodnega položaja nam odkriva obenem še skrajnejše zaostrenje gospodarskih in socialnih razmer na svetu. Bežni pojavi delnega izboljšanja gospodarske konjunktore v Angliji in v Ameriki so se izkazali le kot posledica izjemnih odredb dotičnih vlad, da se dvigne prosperiteta. Skupno gospodarsko stanje sveta je koncem leta 1935 še mnogo slabše kot lani. S polno kapaciteto delajo le tovarne orožja, vse druge produkcijske panoge reducirajo še nadalje število delavstva, ki množi že itak neskončne armade brezposelnih in bednih. S padanjem produkcije in življenskega standarda širokih množic padata konsum in trgovina in zlato, ta sveta kovina svetega kapitalističnega veka, se naprestano seli iz Londona v Pariz, iz Pariza spet v Ameriko, begajoč neprestano iz ogrožene ekonomije ene države v drugo, iščoč trdnih tal za svojo nemo vrednost.

Vzporedno s padanjem ekonomske in politične sigurnosti pada tudi duševna zavest in moralna vest sveta. Sedaj, ko se je reakcionarnim silam posrečilo izločiti iz javnega življenja in udeleževanja dobršnega dela evropskih držav napredne delovne mase in ustvarjajoče svobodne ume, sedaj izgleda sicer, da so socialni spori v teh državah ponehali, toda narodi teh držav štejejo kot moralna, duševna in politična sila manj kot nič, in nove generacije, ki v teh razmerah doraščajo, so prej podobne divjim hordam, ki čakajo na vojno in na plen kot pa sinovom civiliziranih narodov, ki hočejo izvršiti svoje kulturno poslanstvo na svetu. Reakciji se je sicer posrečilo potlačiti velika svobodna ljudska gibanja, ubila je pa tudi s tem vsako veliko duševno ustvarjanje in vse trajne moralne in idejne vrednosti, ki so dajale naši dobi moč in pomen. Pahnila je polovico Evrope v srednji vek, ubila vsako javno kritiko in javni boj, potisnila svoje narode na nivo amorfne, nerazsodne mase — ves zunanji mir in blesk držav, ki so pastale plen reakcije in fašizma, histeričnega oboževanja individualne avtoritete in šovinizma, je podoben zunanjemu miru in blesku pobeljenih grobov. Reakcija žali in uničuje predvsem lastni narod. To imamo zadnje čase tudi sami priliko spoznati.

Italijanski prispevek kulturnemu delu sveta je v zadnjih štirinajstih letih padel pod ničlo; isti involutivni proces naglega propadanja kulturne sile naroda opazamo zadnja leta pri Nemcih, ki so bili do nedavna v znanstvu in v literaturi na prvem mestu,

Mir in blagostanje, kulturni razmah in socialni napredek Evrope — vse to je danes na kocki radi zmagujoče duševne in politične reakcije, ki jo je treba čimpreje streti, da se svet začne znova normalno razvijati.

Le če se prebudi moralna zavest sveta in dvigne strnjena in odločna proti kalilcem miru, proti rušilcem svobode in kulture, se bo abesinska avantura končala s porazom napadalcev, z zmagó politike sporazuma — v nasprotnem slučaju bo nastopajoče leto 1936 za usodo sveta to, kar je bilo leto 1914.

Ob zori novega leta, v katerega pravkar sto-

pamo, slutimo, da bo najvišja luč njegovega najvišjega dneva ali mrknila v mraku vsesplošnega razdejanja in smrti, ali zasijala v bleščečem odsvitu miselnega preporoda, moralnega iztreznjenja, političnega uravnovešenja, v socialni pravičnosti in mednarodnem bratstvu.

Kaos poveljne dobe stopa z letom 1936 v svojo odločilno fazo.

Prepričani smo, da bodo zdrave sile človeštva zmagale nad mračnjaštvom in silo, nad smrtjo in ropom.

Srednji vek se mora umakniti novi dobi.

Zgodovina se ponavlja

Italija, Abesinija, Adua

Imperialistična Italija poskuša že v drugič zasedi Abesinijo. Njen prvi pohod se je končal pred štiridesetimi leti z znanim porazom pri Adui. Malokomu je pa znano, da se je tedanja vojna vodila pravzaprav radi namernega ali nenamernega napačnega prevoda ene same zelo kratke in zelo enostavne besede. Takrat je vladal Abesiniji cesar Menelik II., kateri je predvsem radi osebnih in državnih finančnih težav sklenil z Italijo trgovinsko in konzularno pogodbo. Člen 17. te pogodbe določa med drugim, da Etiopija prepusti lahko Rimu tudi vodstvo njenih zaunanjepolitičnih poslov, to se pravi, da se Abesinija lahko posluži tudi Italije kot posredovalke v zadevah zunanje politike.

To pogodbo je tedanja italijanska vlada sporočila velesilam ravno v času, ko se je Menelik II., «kralj kraljev, zmagovalec leva iz židovskega plemena, vojščak božji», ki je bil prejel od Italije za izkazano prijateljstvo štiri milijone lir (zahteval jih je šest), dal v Entotu na svoje stroške slovesno kronati. Pogodbo je Rim priobčil v italijanskem prevodu. Pri tem se je izkazalo, da so prevajalci pogodbe, ki je bila v originalu sestavljena v amharščini, zamenjali besedico «more» z »mora«. V etiopski redakciji pogodbe je stalo, da »more« Menelik pooblastiti Italijo, da vodi v njegovem imenu razgovore z

drugimi državami: v italijanskem prevodu se je nasprotno dotični odstavek glasil, da Menelik »mora« prepustiti Rimu zastopstvo svojih zunanjih zadev.

Vzlic temu bi ta naknadna »podvala« italijanskih prevajalcev pogodbe morda ne rodila toliko usodnih posledic, da ni londonski »Foreign office« vtaknil tudi v to zadevo svoj nos in natančno preštudiral tudi to pogodbo, ki se je na prvi pogled zdela tako malo važna. Ko je Longon dobil italijanski prepis dogovora, je takoj zapazil, da nudi te neznatna zamenjava neznatne besedice »more« z »mora« možnost nedoglednih komplikacij, da more zlasti sijajno služiti starim osvojevalnim načrtom in diplomatskim intrigam Italije.

Na čelu italijanske vlade je bil takrat Francesco Crispi, južni Italijan arnavtskega porekla. Crispi je bil nekak predhodnik Mussolinija. Na znotraj je uvedel sistem dušenja ljudskih svoboščin, na zunaj je pa zasledoval skrajno imperijalistične cilje. Imel je sicer proti sebi ves republikanski in demokratski del parlamenta in tudi večina italijanske javnosti mu je energično nasprotovala, vendar mu je pa vselej uspelo ohraniti oblast v svojih rokah, ker so zlasti poslanci iz Južne Italije, ki so zastopali interese tamošnjih reakcionarnih veleposestnikov in

SOCIALNO-POLITIČNE NOTICE

Sramota našega stoletja. Ali imamo nadprodukcijo živil na svetu? S tem vprašanjem se je bavil mednarodni urad Zveze narodov, ki je sedaj izdal poročilo, v katerem navaja, da na svetu ni nadprodukcije živil in da v nobeni deželi na svetu ni ljudstvo dovolj prehranjeno. Predvsem primanjkuje v takozvanih kulturnih državah vitaminskih živil kot mleka, svežega sadja, sočivja, v drugih državah in deželah pa primanjkuje češče še vse drugo; prehrana je v dobršnem delu sveta pod skrajnim minimumom, ki je potreben, da se ohrani golo življenje.

Poročilo se bavi zlasti s položajem v dveh najbogatejših državah na svetu, v Angliji in v Ameriki. Podatki izkazujejo, da je v Angliji 10 do 25 odstotkov prebivalstva podprehranjenega. V Aberdenu so našli, da je 50 odstotkov preiskanih žena slabokrvnih radi nezadostne prehrane. V Zedinjenih državah je 22 odstotkov vseh šolskih otrok ravno tako slabokrvnih radi slabe, odnosno neodgovarjajoče prehrane.

V Indiji, Kini in drugih širnih področjih Azije in Afrike bolujejo milijoni ljudi na pelagri in takozvani beri-beri bolezni, ker primanjkuje v vseh teh delih žita in so ljudje slabše prehranjeni kot živali.

Kako se more tedaj govoriti o nadprodukciji živil, ko je še toliko milijonov ljudi na svetu, ki trpe glad?

Moderni turizem. Ameriški listi navajajo, da je najmanj poldrug milijon od trinajst milijonov brezposelnih stalno na potu širom Amerike. Potikajo se brez konca in brez cilja iz kraja v kraj. Doslej je bilo v Ameriki otvorenih 312 delavskih azilov, poleg tega dobivajo ti gosti v 283 mestih brezplačno streho in prehrano. V aprilu 1935. je prenočevalo v teh azilih 306.000 oseb. Stalno je bilo med temi na potu tudi 40.000 družin. Lepi časi.

Italijanske tren-kolone v vojnem ozemlju.

aristokratov, glasovali stalno in kompaktno za njegovo politiko. Ni izključeno, da so tega ambicioznega in impulzivnega politika, ki je venomer doma in v zunanjem svetu dvigal vprašanje italijanske ekspanzije in zahteval kolonije, angleški diplomati nalašč podkrepili v mišljenju, da je Menelik s pogodbo, ki jo je sklenil z Italijo, pravzaprav priznal italijansko suverenost ne samo nad Eritrejo, za katero se je Italiji šlo in katera je bila za Abesinijo itak že izgubljena, marveč nad celo Abesinijo. O tem ni moglo skoro biti dvoma, saj se država, katera prizna drugi državi pravico, da govori v njenem imenu, odreka sama svoji samostojnosti. Crispi je bil ves čas svojega vladanja stalno intenzivno zaposlen s problemi notranje politike, večni odpor v javnosti in v parlamentu ga je zlasti silil, da razpisuje neprestano nove volitve v parlament, da si zasigura zanesljivo večino, ki bi ga trajno podpirala pri izvajanju njegovih načrtov, zato

ni našel nikoli časa, da bi se dovolj poglobil v vsa ostala vprašanja, ki jih je moral kot predsednik vlade in kot njen zunanji minister reševati. O Abesiniji sami je vedel ravno tako malo kot njegovi svetovalci. Zato se je kmalu ujel v angleško past. Italija je kot država, ki je dosegla zadnja svoje zedinjenje in samostojnost, prešla pri delitvi plena vedno prepozno. Velesile so jo povsod odrivale in še celo na berlinskem kongresu, kjer je Avstrija dobila Bosno, je ostala Italija praznih rok. Nič boljše se ji ni godilo pri delitvi Severne Afrike. Italiji se je zato mudilo dokazati, da je treba tudi z njo resno računati. Vse to je vsaj sovplivalo, da je Crispi takrat zagrešil svojo največjo diplomatsko napako, ki je imela tako usodne posledice za vso Italijo. Objavil je maja meseca leta 1890. z e l e n o k n j i g o, v kateri je zbral vse dokumente, ki bi mogli po njegovem mišljenju dokazati, da je cela Abesinija postala italijanska, da je bajeslovno ce-

Otroci stradajo. »Nordböhmische Volksbote«, ki izhaja v Bodenbachu, piše o socialnih razmerah v Severni Češki naslednje: »Tri četrtine sudetskih otrok je nezadostno prehranjenih, mnogi so že tako močno oslabele, da ne vzdrže več niti lečenja, katerega so nujno potrebni. Pri štiridesetih na slepo izbranih otrocih je zdravniška preiskava dognala: 27 otrok se ni doma nikoli do sitega najedlo; 38 otrok ni dobilo nikoli mleka; 19 ni še nikoli zavžilo jajca; 24 otrok tehta 16 kg izpod normale; 19 otrok ima samo eno srjaco, 32 njihovih družin stanuje v enosobnem stanovanju, 37 otrok mora deliti posteljo s sestro.«

Muzej kapitalizma. Ameriški list »The Llyona Colonist« predlaga ustanovitev »Muzeja kapitalizma«, ki naj bi poznejšim rodovom prikazal vso bedo današnje kapitalistične »kulture«. Muzej naj bi tvorili med drugim: Nazorni prikazi vedno večjega osiromašenja delavcev in nameščencev od časa zgodnjega kapitalizma do današnjega njegovega poloma; izrabljanje človeške delavske sile namesto tovarne živine (konjev, mežgov ali traktorjev) pri produktivnem delu; slike stanovanjske bede v delavskih okrajih ter takozvanih »stanovanjskih hlevih« poljskih delavcev, zlasti v plantažnih ozemljih; razcapanost siromašnih brezposelnih naj bi prikazovala raz-

trgana oblačila in obuvala (zlasti otrok, ki ne morejo radi pomanjkanja oblačil posecati šolo); predočilo naj bi se tudi naraščanje bledice in drugih bolezni, izvirajočih iz pomanjkljive prehrane (fotografije sestradanih otrok); fotografije dolgih vrst pomoči iščočih pred občinskimi kuhinjami in socialno skrbstvenimi uradi.

Temu nasproti naj bi se prikazovalo: Naraščanje bogastva v zvezi z razcvetom kapitalističnega reda; Slike iz ilustriranih listov in knjig; razkošne stavbe in opreme; vile, gradovi, palače, gostije, modni predmeti, kosmetične dragocenosti, okraši, potratne igrače itd. itd. Nadalje duševno in moralno izpridenje vladajočih slojev;

sarstvo, iz katerega so potekle Salomonove zakladnice, ki obiluje s premožom, železom, plemenitimi kovinami, zlatom in slonovo kostjo, od sedaj naprej pod varstvom Italije.

Ta nesrečna knjiga bi morda vseeno ne bila rodila tolikega zla, da ni Menelik ravno v tistem času javil evropskim velesilam, da je stopil na prestol Abesinije. Pariz, Berlin, Petrograd in Dunaj so pokazali toliko takta, da so Menelikova pisma vzeli korektno na znanje, London pa ni hotel zamuditi ugodne prilike, ki se mu je nudila, da dalje hujska in intrigira. London je odgovoril Meneliku, da njegovo stopanje na prestol ne more vzeti na znanje, ker morajo vse njegove objave preko Rima.

Menelik ni mogel takoj razumeti angleškega odgovora. Tudi on je bil vse preveč zaposlen z notranjimi spori v svoji državi, da bi utegnil natančneje preštudirati ta čudni dokument. Pomagala mu je rešiti to zagonetko šele Francija, ki je preko svojega poslanika izročila Meneliku izvod zelene knjige. Abesinija je nato meseca septembra istega leta protestirala proti italijanskemu tolmačenju pogodbe. Ta protest je bil, najbrže pod vplivom Francije, sestavljen v zelo vljudnem tonu, kakor da gre le za nenamerno napako prevajalca pogodbe.

Crispi bi bil najbrže rad izkoristil priliko, ki se mu je v tej obliki nudila, da se na lep način izvleče iz zadrege, v katero je zašel s prenagljeno, nepremišljeno objavo zelene knjige, ker je že obžaloval, da se je dal zavesti in obesiti na veliki zvon svojo veliko teritorijalno »pridobitev« v Afriki, ki je bila zaenkrat šele na papirju. Toda Anglija mu ni dala, da bi se umaknil. Intrigirala je v Parizu in Petrogradu, ki je protežiral Abesince radi verske sorodnosti. Medtem je pa prepričevala Crispija, da sama Eritreja brez Abesinije ne pomeni mnogo, ker ji daje šele bogato etiopsko zaledje pravo vrednost. Nagovarjala je to na vojno proti Abesiniji, »tej brezmočni črnski državi«.

Da bi odbila pri Italijanih poslednji sum, je 24. marca in 15. aprila 1891. podpisala dva tajna protokola, v katerih priznava formalno Abesinijo kot italijansko vplivno območje, ter odstopa pod pogojem, da dobi Anglija Cansko jezero in

Modri Nil, Ratbaru in Rahad, velikodušno Italiji pokrajine Kaffa in Harar, Ogaden in Galla. Ker je Italija, da pokaže, da se Menelika ne boji, poslala že leta 1890.—1891. svoje čete v pokrajino Benadir, ki je veljala vsaj formalno kot etiopska, se je sedaj odločila pomakniti naprej meje Eritreje.

Vse te angleško-italijanske mahinacije so naravno močno zanimale tudi Francijo. Ko se je Italija leta 1881. začela utrjevati v Eritreji in je istega leta Anglija zasedla Zeilo in Berbero, so tudi Francozi gledali, da utrdijo svoj vpliv na Rdečem morju, ki je z otvoritvijo Sueškega prekopa zopet pridobil na važnosti. Zasedla je Obok in od leta 1884.—1888. razširila svoje posestno stanje in svoj vpliv vse do Džibutija. Medtem ko je Italija z velikim hrupom delala za tem, da osvoji Abesinijo, je Francija mirno in brez šuma v javnosti širila dalje svojo posest. Francija je stopila v zvezo z Menelikom mnogo prej kot Italija. Louis Philippe je sklenil prijateljsko pogodbo z Abesinijo že leta 1843. Zato je Francija stalno obveščala Menelika o rimskih naklepih in o angleških spletkah ter povsod spretno izpodkopavala tla Angliji in Italiji, obenem pa pridobivala sebi gospodarske privilegije. Kolikor bolj sta rovarila v Afriki Italija in Anglija, toliko tesneje se je Menelik nasiljal na Francijo in ji priznaval nadaljne prednosti.

Medtem ko je Italija smatrala bolj in bolj Abesinijo za svojo kolonijo in ni več na proteste Menelika niti odgovarjala ter že kovala v Rimu abesinski denar z likom italijanskega kralja Umberta, je Francija v istem času izdejstvovala pristop Abesinije k mednarodni poštni zvezi ter natisnila v Parizu abesinske poštnne znamke z likom cesarja Menelika. Medtem ko je Rim hrupno zatrjeval, da je Abesinija njegova in grozil z vojno, je Menelik 9. marca 1894. podpisal koncesijo Franciji, da zgradi železnico v Abesiniji. To je razkačilo Anglijo in zaprepastilo Rim, ki se je smatral osramočenega pred celim svetom. Dva dni po podpisu železniške koncesije Franciji je bila sklenjena v Londonu nova pogodba o razdelitvi Abesinije, s katero se je spet razglašalo, da je Abesinija nehala biti samostoj-

sredstva za ustrahovanje delavstva, mučilne priprave za politične in socialne nasprotnike; nemoralna gledališka in kinematografska dela; erotična literatura; propadanje družin; naraščanje števila samomorov itd. Slednjič koncentracija bogastva, monopolski privilegiji velikih koncernov, korupnost vladajočih in javnih uradov, razredna justica, vojno oboroževanje, razdejanja moderne vojne itd.

Tak muzej bi v resnici nudil strašno podobo današnjega »velikega« časa.

Moderna stanovanja. Berlinski občinski svetnik Pfeil je na nekem sestanku izjavil, da primanjkuje v Berlinu še vedno 50.000 do 90.000 stano-

vanj. Nad 40.000 družin stanuje v stanovanjskih vežah, 20.000 po kletih in 60.000 na podstrešjih.

Plača in brezplačni pogreb. V Charlotteswille v Severni Ameriki je bila neki tamošnji tvrdki poverjena zgradba predora, za katerega so bila potrebna vrtnanja skozi kremenjakove plasti. Prah, ki se tvori pri razstreljevanju kremenjaka, je pa zdravju skrajno škodljiv, povzroča obolenja, ki vodijo v neizbežno smrt. Zato je tvrdka že dolgo pred začetkom dela odkupila v bližini neko prazno pokopališče ter sklenila obenem s tamošnjim pogrebnim zavodom pogodbo, po kateri se je zavod obvezal, oskrbovati

pogreb in pokopavanje vsakega pri tem delu umrlega delavca za 55 dolarjev, pri čemer je bil vračunan tudi lesen križ na njegov grob. Vrtnanja so začela leta 1929, pol leta kasneje so umrli prvi delavci, do danes jih je umrlo že 100, 130 drugih leži smrtno bolnih. Pogodba se je tvrdki izplačala, le na eno je pozabila: Svoji žrtev tega smrtonosnega dela so se obrnili na sodišče za odškodnino. Vloženih je bilo skupno 230 tožb v skupnem znesku 5 milijonov dolarjev. Ker bo tvrdka tožbo izgubila, bo morala radi tega najbrže napovedati bankrot.

*

na država. Italijanske čete so vpadle v pokrajino Tigre vse do Adué, ki je kmalu za tem postala grobnica vseh italijanskih imperijalističnih stremeljenj v Afriki.

Italija očitno še vedno ni bila prav poučena o razmerah v Abesiniji, o stvarni moči njene armade, o klimatskih in geografskih prilikah, tudi niso menda vedeli, da je pokrajina Tigre prinesla v dar Meneliku njegova soproga Taitu, radi česar je bilo pričakovati, da Menelik tega ozemlja ne bo odstopil brez odpora. Tudi so bili v Rimu menda že pozabili, da je živina uvožena iz Italije v Abesinijo leta 1889. zanesla v deželo živinsko kugo, ki je najprej uničila vso živino-rejo v pokrajini Tigre, nato pa skoro 98 odstotkov vsega goveda v celi Abesiniji. Bogati veleposesniki Abesinije s »tisoč« in »desettisoč« glav živine so prišli radi tega na beraško palico. Prepričani so bili, da je Italija namenoma zanesla živinsko kugo v njihovo deželo, da jih uniči in so ji bili zato ogorčeni nasprotniki. Meneliku je bilo v takih razmerah lahko dvigniti ves narod proti Italijanom. V kratkem času je zbral vojno 80.000 mož, ki so z divjo silo napadli osvoboditelje.

Decembra meseca 1895. so bile čete majorja Tosellija pri Amba-Alagi popolnoma uničene, februarja 1896. je bila italijanska garnizija pri Makale vsa pobita. Italijanski generalni štab je sedaj začel uvidevati, da ni za italijansko armado nobenega izgleda, da bi mogla premagati sovražnika in osvojiti to divje hribovito deželo ter ujeti Menelika, kakor so svoje dni ujeli Angleži njegovega predhodnika Teodorja. Opozoril je Rim o brezupnosti položaja. Toda Italija ni mogla več nazaj. Finančni položaj Italije je bil strašen. Davki ogromni. Na Siciliji so se že pojavljali upori. Proglasiti so morali obsedno stanje. Crispi je le s težavo obvladal položaj. Za vojno v Abesiniji je bilo potrošenih že 120 milijonov lir. Da se ohrani prestiž Crispijevega režima, je bilo treba za vsako ceno nadaljevati s pohodom v Abesinijo. Tako je poveljnik italijanske vojske v Abesiniji, general Baratieri dobil od Crispija ukaz, da ne sme popustiti. Na ponovne opomine je dobil od Crispija telegram: »Ti se bojiš, ker si sam bolan na pljučih« ...

Menelik je zbiral dalje svoje sile. V plamte-

Cerkev v Moskvi, pretvorjena v muzej.

čih proglasih je pozival narod na odpor. »Sovražnik je upadel preko naših gora v našo sveto zemljo, da bi uničil naš narod in našo vero. S pomočjo Svete Trojice hočem premagati osvajačca, ki se noče spametovati. Močni naj mi sledite, slabi naj molijo Boga za nas ...« Rim se je Menelikovim besedam vedno manj smejal. Z vseh strani so se javljale vedno številnejše trume vojščakov, oboroženih s ščiti iz bivolove kože, z meči in sulicami, s prastarimi puškami, ki so jih kupili od Francozov in s puškami, ki so jih svoj čas dobili od samih Italijanov. Na ti-

POLITIČNE IN GOSPODAR. NOTICE

Politični begunci. Nensenov urad, ki vodi evidenco političnih beguncev na svetu, javlja, da imamo trenutno 972.191 beguncev. Največ je Rusov (700 tisoč) ter Armencev (200 tisoč). Asircev in Asirokaldejev je 7000, beguncev iz Posaarja je 3300, Turkov 70 itd. Poleg teh je pa še na tisoče in tisoče drugih političnih beguncev, zlasti iz nekaterih evropskih držav, o katerih se ne vodi nobena statistika.

Plačevanje v naravi. Nekí opekar nar v Lenzu (Severna Francija) je na ponovne opomine davčne oblasti, naj plača predpisane davke, naložil vse

opeke, kar jih je imel v zalogi, na vozove in jih dal pripeljati pred davčni urad, kjer so bile odložene kot delno plačilo zaostalih davkov. Kako so bili na davkariji tega novega, zelo lahkega in komodnega plačilnega sredstva veseli, ne vemo. Ko je tako vsaj deloma zadostil svoji davčni dolžnosti, je ustavil delo v svoji opekarni in se skupno z vsemi svojimi delavci podal na občino, kjer jih je dal vpisati v seznam brezposelnih.

Napredek. Avstrijske zvezne železnice so sklenile ukiniti na vseh svojih vlakih I. razred, ker uporablja zadnji čas celo II. razred komaj 1 odstotek vseh potujočih.

Kupili so mačka v vreči. Japonska vlada je prodala neki ameriški tvrdki tri mael otoke pri Karolini. Tvrdka je nameravala posejati te neobljudene otoke z bombažom. Čim je bila prodajna pogodba podpisana, je tvrdka poslala tja ladjo z delavci, gradbenim materijalom itd., da zgrade naselbino. Vse bi bilo v redu, da ni medtem zmanjkalo otokov! Ladja jih je zaman iskala. Otokov ni bilo več. Sodijo, da so se radi kakega potresa pogreznihi pod vodno gladino. Japonci terjajo vzlic temu izplačilo v prodajni pogodbi določene svote (60.000 dolarjev).

Abesinski vosek. Na angleškem trgu primanjkuje vedno bolj abesinske-

soče, desetisoče, stotisoče so prihajali. Medtem, ko je italijansko poveljstvo nestrpno čakalo na ojačenja, je Menelik zbral svojo vojsko in potisnil Italijane v dolino Aduē ter drugo za drugo pobil vse vojaške edinice, ki mu jih je pošiljal nasproti general Baratieri. 1. marca 1896. se je vnela glavna bitka, ki je trajala dvanajst ur, dokler niso bile docela uničene kolone generalov Arimondija, Bormide in Albertona. Maloštevilni ostanki italijanske vojske so se rešili z begom. Baratierija so postavili pred vojno sodišče, Crispi je moral takoj demisioni-

rati. Imperijalističnemu pohlepu Italije po afriškem cesarstvu, po plodnih afriških ravninah, po zlatih rudnikih in slonovi kosti je bilo konec.

*

Hegel je napisal, da se pojavljalo vsa svetovna zgodovinska dejstva in osebe takorekoč dvakrat. Marx je k temu pristavil, da se pojavljajo prvič kot tragedija, drugič kot farsa. Morda se je v našem slučaju začelo najprej s farso, da se konča toliko sigurneje s tragedijo.

MODRI NIL

(Beseda k italijansko-abeteski vojni.)

Abai — Modri Nil namaka s svojimi mogočnimi pritoki ogromen trikot Ghezira, sudansko delto, ki jo danes Anglija pridno in z velikimi sredstvi kultivira. Iz 2700 m visoko ležečega Cana-jezera teče Modri Nil — Abai po ogromni soteski in se potem pri Khartumu spoji z Belim Nilom. Tu, kjer so potne srače domačega ljudstva angleškimi bombažnim kraljem pomagale zmagati Amerikance, tu v Sudanu je že bila enkrat evropska dobičkaželjnost pri svojem strašnem delu. Med primitivnim ljudstvom je razsajala z nemaskirano grozovitostjo. Kajti vzhodni Sudan je bil pred 75, da še pred 50 leti središče, kjer so Evropejci trgovali s sužnji. Ta njihova trgovska spretnost je organizirala Transporte »črne slonove kosti«. Diktirala je cene na človeka s 5 do 10 steklenih biserov. Vršili so se redni lovi na ljudi kakor na divjačino. Odraslim so vratove vtikali v nekakšne lesene vilice, »šebo« imenovane. To »šebo« so obtežili z debelim polenom, da je s svojo težo onemogočala vsak pobeg. V obraz so taki človeški »divjačini« globoko zarezali tri zarezke, jih potrosili s soljo in pepelom, da je tako ostalo večno znamenje sužnja: Zdaj se pa radi teh zgodovinskih tal za odpravo suženjstva — kakor pravijo — in da se barbarom prinese civilizacija — zopet mobilizirajo armade, in visoka diplomacija v Društvu narodov razpravlja o sankcijah in drugih sredstvih zaščite interesov evropskega kapitala.

ga voska, ki je izvrstno služil angleški živilski in kemični industriji, ki ga je vsako leto sama pokupila skoro vsega. Čebele se sicer doslej niso niso dale motiti po italijanski vojni, toda Abesinci nimajo sedaj časa, da bi zbirali vosek svojih pridnih čebelic.

»Pred najstrašnejšim razdobjem.« Ministrski predsednik Južne Afrike, general Herzog, je izjavil te dni v svojem govoru o mednarodnem položaju, da se sicer noče vmešavati v italijansko-abeteski spor, da je pa prepričan, da se sedanja kriza mednarodnih odnosov bistveno razlikuje od vseh dosedanjih. »Ves svet« —

je dejal — »zajema danes neki nov duh. Po mojem mnenju stopamo naglo v novo dolgo, in po preteklosti sodeč, najkrevnejšo in najstrašnejšo razdobje, kar jih je svet kedaj doživel.« Zdi se nam, da je ta general še najočnejše označil sedanji mednarodni položaj.

Nazadovanje nemškega tiska. Iz obširnih in natančnih podatkov, ki jih objavlja londonski »Manchester Guardian«, posnemamo, da je izhajalo marca meseca lanskega leta v Nemčiji samo še 8700 časopisov (dnevnikov, tednikov itd.) Še marca meseca leta 1933 jih je izhajalo nad 11.300. V istem času je padlo število po pošti razpo-

Zakaj?

Dandanes se dajo sužnji vsaj na videz bolj humano in zato tudi bolj gospodarsko izkoristiti. Danes ni več potrebno vzdrževati regularno suženjstvo s pomočjo steklenih biserov, ker bi se tako zaslužjevalo samo nekaj ljudi. Evropski osvajalci se danes predstavljajo kot prinašalci civilizacije. Zdaj so potrebne diplomatske intrige, da se zaslužni vsa dežela. Kajti vir Modrega Nila hoče Anglija, hoče Francija. Tudi Amerika in Italija nočeta biti zadnji. Kajti prevlast nad Sudanom in nad vsem Egiptom je pravzaprav odvisna od posesti Tse-jezera, t. j. Modrega Nila.

Že leta 1200. je dal abesinski kralj Lalibela zajeziti z visokim nasipom izvire Modrega Nila, da bi imel tako vso moč nad Egiptom. Vedel je, da je reka Nil za ves Egipt vir življenja, lahko pa tudi vir smrti, če ji obrne tok. Umrl je prej in dela ni končal. Neğuš Thekla je leta 1706. zagrozil Egiptu:

»Nil bo, s katerim vas kaznujem. Kajti bog je dal njegov vir in njegove poplave v moje roke, da vas kaznujem.«

Tudi Napoleon je po svojem prihodu v Egipt leta 1798.—99. stremel, da bi se zvezal z etiopskim kraljem, da bi dogovorno z njim rešil problem namakanja potom te veličastne reke.

To vprašanje je oživelo zopet kratko pred izbruhom svetovne vojne in po vojni.

slanih časopisov od 1.400.000 na 1 milijon izvodov. Meseca marca leta 1933 je Nemčija izvozila v inozemstvo 32 milijonov izvodov raznih listov, meseca marca 1935 pa samo še 19 milijonov izvodov. Že iz teh podatkov lahko sklepamo, kolikšne koristi je za Nemčijo in za kulturo sploh preporditejsko in kulturno delo hitlerizma.

Shakespeare o rimskem tiranu.

Cassius: Zakaj je torej Caesar nasilnik? Ta bedni človek! Vem, da je zato volk, ker vidi, da so Rimljani ovce; zato je lev, ker so Rimljani košute. Kakšna umazanost je Rim, ko služi Caesarju za piedestal!

(Julij Cezar, I. dej.)

V letih 1913 do 1920 je Anglija potrošila več kot 13 milijonov funtov šterlingov, da bi sezidala največji jez sveta pri Canskem jezeru. Kakšen bi moral ta jez, si lahko predstavljamo, če pomislimo, da bi samo zemska dela za pomožne kanale obsegala osemkratni obseg Gizeh piramide. Abesinija se je cela desetletja spretno izogibala angleškim ponudbam in načrtom. Takrat, leta 1928, je s posrečeno diplomatsko potezo nepričakovano dala Ameriki koncesijo za banko, dasi je Anglija na to koncesijo že z gotovostjo računala.

Zdaj se boj za nadvlado Modrega Nila ponavlja. Le na drugi način.

Nočem biti prerok.

Gotovo pa je, da z vsemi temi akcijami vele-sil, Društva narodov, z oboroženo silo Italije, ljudstvo Abesinije prihaja pod dva ogromna mlinska kamna: Med kamen kupčije s sužnji, in med kamen bančnega kapitala. Krvavele bodo množice, da bodo privilegirani delili Etiopijo.

Janez Samojov

Ženska Svoboda

Za novo kulturo!

Res je, da je danes pri kulturnih narodih ženska moškemu v splošnem vsaj na papirju enakopravna. Ta današnja družabna oblika enakopravnosti obeh spolov, v kateri se giblje sedaj naše življenje oziroma v katero je vsaj že odločno usmerjeno, pa traja razmeroma še zelo kratko dobo. To stanje je nastopilo v večini držav prav za prav šele po končani svetovni vojni, ki je znatno pospešila zgodovinski razvoj, dasi so se meščanske ženske organizacije in posamezne pobornice za žensko neodvisnost borile za enakopravnost obeh spolov že dolga desetletja poprej, saj segajo prvi začetki meščanskega ženskega pokreta že v prvo polovico prejšnjega stoletja, v ono dobo, ko so se proletarske žene borile ramo ob ramo z možmi za osnovne človeške pravice.

Kapitalistični družabni red, v katerem smo še sedaj zasidrani, pred njim pa fevdalizem v srednjem in suženjstvo v starem veku, vsi ti družabni redi niso priznali enakopravnosti, ampak so poznali samo hegemonijo, nadvlado gotovih oseb, in sicer moških, pa tudi ne vseh, ampak samo gotovih izvoljenih. Vsi drugi so morali biti brezpogojno pokorni tem izvoljen-cem, saj so celo državni zakoni in cerkvene po-

stave ukazovale: 1. hlapcem, da morajo biti pokorni svojim gospodarjem, 2. ženam, da morajo biti pokorne svojim možem in 3. otrokom, da morajo biti pokorni svojim staršem.

Vsi ti trije deli človeštva so se pa kmalu začeli upirati. Če posmatramo vsa gibanja v glavnih obrisih, vidimo, da so se v 18. stoletju začeli upirati hlapci, začelo se je delavsko gibanje. V 19. stoletju so se začele upirati še žene, začelo se je žensko gibanje, ki je ozko povezano z delavskim. V 20. stoletju pa so se začeli upirati še otroci, oziroma drugi namesto njih in zato je naše stoletje stoletje otroka, zato se danes toliko govori o pravicah otroka, kakor na drugi strani povdarjajo svoje pravice ljudski sloji in žensko gibanje.

Če že meščansko ženstvo ni bilo do sedaj nikoli zadovoljno s svojim položajem, je za ostale ženske položaj neizmerno hujši, saj pravi Shaw pravilno, da je kapitalizem napravil delavca za sužnja, delavčevu ženo pa za sužnjo sužnju, kar je najhujše suženjstvo.

Dva velika naravna nagona uravnava vseh naše življenje: glad in spolnost. Glede prvega zahtevamo ženske soodločujoč vpliv v vsem, kar uravnava njegovo uzadovoljitev in se bomo borile v okvirju zahtev delovnega razreda za čim hitrejšo, pravično končno ureditev tega

Z D R A V S T V O

Kisik — eliksir dolgega življenja. Znameniti ameriški milijarder John D. Rockefeller zanima dnevno časopisje ne samo radi svojega bajnega bogastva, marveč tudi radi svojega trdnega zdravja. Pri svojih 95. letih je še vedno tako čil in svež, da lahko igra še vedno dnevno — golf. In to ni mala stvar. Da se je pri njegovih socialnih razmerah in življenjskih prilikah lažje ohranil zdravega in krepkega kot — recimo — delavci v njegovih plavžih, ni težko doumeti, vzlic temu ugibajo ljudje, če niso posredi še kaki drugi pripomočki, ki delajo starega Rockefellerja tako —

mladega. Sedaj so končno iztaknili, da dobiva Rockefeller vsak teden na dom obsežen paket, v katerem se nahaja posoda s 50 funti kisika. Ta kisik vdihava Rockefeller dnevno vase v posebnem neprodušnem prostoru. Iz tega sklepajo, da bi si lahko s pomočjo kisika še marsikdo podaljšal življenje, kar je točno in v redu. Še bolj v redu bi bilo, če bi se mogli tega sredstva posluževati vsi in vsi dolgo živeti, čili in zdravi.

Kafra proti nahodu. Kot zelo uspešno sredstvo proti nahodu se priporoča uporaba kafe, in sicer na sledeči način: Vrzi polno žlico kafe v posodo, ki je bolj globoka kot široka.

Posodo napolni do polovice z vrelo vodo. Pokri posodo s koničasto trioglato papirnato kapico, kateri odrežeš konico toliko, da lahko vtakneš vanjo cel nos. Vdihavaj nato skozi nos pol ure toplo paro, ponovi to čez nekaj ur in rešil se boš prav gotovo nahoda v enem do dveh dneh.

Jačaj svoj vid. Izvrstno sredstvo za ohranjanje zdravega vida in za njegovo ojačenje je voda. Navadi se namočiti si vsak dan, preden ležeš spat, z mrzlo vodo veke, obrvi in senci. To enostavno sredstvo krepi neizmerno živčno moč očesa ter preprečuje obenem razna očesna obolenja.

vprašanja, pri katerem so dosedaj odločujoči krogi že davno odpovedali, saj drugače bi se ne moglo dogajati, da stradajo milijoni, da prezebajo in hodijo bosí in raztrgani, medtem ko se na drugi strani brezvestno hote uničujejo najdragocenejše, za življenje najpotrebnejše surovine.

V vsem, kar se tiče drugega velikega nagona, spolnosti, pa pripominjamo, da je narava dodelila enostransko izključno ženskemu delu človeštva vsa bremena, ki so v zvezi s potomstvom, zato naj tudi ženski vpliv in ženska volja odločilno uravnava in oblikuje vse zakone in pogoje, ki so v zvezi s tem drugim najvažnejšim vprašanjem človeštva.

Skupno moško in žensko prizadevanje naj ustvari nov pravičen družabni red in z njim vred novo kulturo, ki ne bo enostransko moška, pa tudi ne enostransko ženska, ampak obče človeška, ki ne bo poznala ne gospodov in ne hlapcev, ampak samo enakopravne ljudi, ki bo za vsakogar zajemljiva in sprejemljiva.

Kdaj je ženska neplodna?

(Metoda Ogino-Knaus).

Na spolnost je pritisnila današnja meščanska kultura žig sramote in zaničevanja, vse, kar je v kakršnikoli zvezi z njo, posmatra naša svetohlinska, asketična morala kot živalsko, nizkотно in poniževalno. To posmatranje spolnosti je prekrvasilo že vse panoge meščanske kulture in je proniklo že v vse pojave našega življenja. Kadarkoli je zato proletarsko gibanje nastopilo proti zatiranju spolnosti s strani meščanske družbe in se izjavilo za tozadevne reforme, torej predvsem za odpravo § 171 k. z., ki prepoveduje odpravo telesnega plodu, dalje za pouk o sredstvih, ki preprečujejo oploditev ter za njih ceneno nabavo za siromašne sloje, vselej je lopnila cerkev kot najizrazitejša predstavica meščanske morale z vsemi sredstvi po onih, ki so se pogumno lotili dela na tem polju in odkrivali spolno trpljenje ogromnih množic delovnega ljudstva.

Med kot uspavalno sredstvo. Slabokrvnim in nervoznim, ki trpe na nespečnosti, močno pomaga med, ako ga vzamejo redno, praden ležejo spat, 1 do 2 žlički. Med dela kri in vpliva obenem na nervozne ljudi zelo pomirjevalno. Kdor ne more živati samega medu, ga lahko pije pomešanega z mlekom itd., dosegel bo v vsakem slučaju koristne učinke.

Proti žepnemu robcu.

Italijanski zdravstveni krogi se zadnje čase močno zavzemajo za odpravo žepnega robca, češ, da je škodljiv ljudskemu zdravju, ker nosi človek pogostoma cele dneve s seboj skrbno shranjene v svojem robcu klice naj-

nevarnejših bolezní zanj in za njegovo okolico. Ti zdravniki priporočajo mesto sedanjih robcev liste iz svilenega papirja po japonskem vzorcu, ki se po uporabi uničijo.

Sport zdravi.

Na rahitis, upadanje trebušnih organov, motnje v prebavi, protin, sladkorne bolezni, tolščavost itd., vpliva sport močno neugodno in s tem zdravilno. Seveda mora vrsta in način sporta odgovarjati svrhi.

Drag eksperiment. Profesor Kuhus iz Heidelberga je predela 80.000 litrov mleka, da pridobi takozvano mlečno barvo (vitamin Lactoslovin). Pridobil

Delovno ljudstvo si je bolj kakor druge plasti naroda na jasnem, da je vsak splav za ženo življenjsko nevaren in ji jemlje telesne in duševne moči, proletarski ženi, ki si ne more privoščiti nobene nege in kateri povzročajo splav nepoklicani mazači, še dosti bolj kakor meščanski ženi, kateri izvrši splav zdravnik in katera si lahko privoščí temeljito zdravljenje. Delovno ljudstvo se pa tudi določno zaveda, da je splav zlo, ki se s samo prepovedjo ne da odpraviti, katerega bo lahko odpravila samo sprememba gospodarskega položaja širokih množic. Dokler to ni doseženo, dokler ne bodo ustvarjeni taki gospodarski pogoji, da bo vsak otrok dobrodošel, pa se je treba boriti proti splavu s primernim poukom in s širjenjem sredstev, ki preprečujejo oploditev.

Kako sistematično skušajo gotovi krogi ohraniti široke plasti še nadalje v popolni nevednosti o vseh spolnih odkritjih, nam priča dejstvo, da do sedaj še niti v enem našem meščanskem časopisu ali reviji ni izšlo podrobnejše poročilo o Ogino-Knausovi metodi, ki je brezdvoma najvažnejše odkritje na polju spolne higijene v zadnjih dveh desetletjih. Cerkveni in sploh vsi oni krogi, ki zastopajo meščansko moralo, odklanjajo to odkritje, ker se boje pravilnega urejanja porodov, zdravniški krogi in vsi oni ljudje, ki so v zvezi z raznimi industrijami za mehanske in kemične izdelke za preprečevanje nosečnosti, pa se boje zmanjšanja zaslužka.

Zato mislim, da ustrezem proletarskim ženam žar najbolj, če jih nekoliko seznanim s tem odkritjem, o katerem vlada pri nas grobni molk, medtem ko so o tem po drugod, v državah, kjer vlada še kolikor toliko demokracija in zato tudi spolnost ni tako zatirana, izdali že obilo knjig in razprav.

Dva zdravnika, Japonec Ogino in Nemeec Knaus, sta dognala neodvisno drug od drugega, deloma na podlagi operativnih izkustev, deloma na podlagi raznih poizkusov, da tudi spolno zrela žena ne more ob vsakem času zanositi, da je torej v gotovih razdobjih neplodna oziroma jalova. Ogino in Knaus sta tudi, popolnoma neodvisno drug od drugega, dognala, da se pri vsaki spolno zreli ženi redno menjata ti dve

ga je iz te ogromne množine mleka komaj štirinajst gramov.

Zakaj je propadla država Maja. Ameriški geolog dr. Crooke sodi, da je ljudstvo Maja, ki je živelo na sedanjem ozemlju Guatemale in o katerega izredno visoko razviti kulturi pričajo še dandanes nešteti spomeniki, propadlo predvsem radi tega, ker je preveč krčilo in trebilo svoje pragozdove. Ker so prebivali na ozemlju, kjer je vse polno jeze in rek, je tropični dež dosegel tudi njihovo zemljo, ki se je radi vedno večje vlažne kmalu zablatala. Malarija in rumena mrzlica sta nato prebivalstvo ali uničila ali ga prisilila, da se je izselilo.

dobi rodovitnosti in nerodovitnosti in da je mogoče te dneve natanko določiti v zvezi z menstruacijo.

Pri spočetju novega človeka, pri oploditvi se združi ženska zarodna celica ali jajčece z moško zarodno ali semensko celico. Vsaka spolno zrela žena hrani v svojem jajčniku okoli 50.000 jajčec. Od teh dozori v dobi spolne zrelosti vsak mesec po eno jajčece, le izjemoma po dve ali več, tako da nastanejo lahko dvojčki, trojčki itd. Mož pa hrani milijone semenskih celic, od katerih pa vsakokrat le ena sama oplodi jajčece.

Japonec Ogino je dognal, da ostajajo moške semenske celice v ženskih spolnih organih žive navadno 3 dni, le redko 4 do 8 dni. Dalje pa je tudi dognal, da je ženska zarodna celica ali jajčece oplodljivo verjetno komaj nekaj ur, da je torej komaj nekaj ur sposobno, da se združi z moško semensko celico in da dotična ženska zanosi. Ta doba, zdravniška znanost jo imenuje ovulacija, je Ogino tudi določil in sicer je našel, da nastopi vedno med 12. in 16. dnevom pred prihodnjo menstruacijo. V teh dneh in tri dni prej je torej oploditev mogoča, ako pa se v tej dobi jajčece ne oplodi, nastopi 13 do 17 dni pozneje nova menstruacija.

Povsem samostojno je prišel do istih odkritij tudi dr. Knaus, ki je bil prej zdravnik in univerzitetni profesor v Gradcu, zdaj je pa v istem svojstvu v Berlinu. Njegova odkritja se čudovito ujemajo in dopolnjujejo z odkritji japonskega učenjaka, samo da je dr. Knaus vse te dobe še mnogo točneje proučil.

(Konec prihodnjic.)

Mlečna stavka v Ameriki. — Farmerji v nekaterih pokrajinah srednjega Zapada v Združenih državah so ustavili dobavljanje mleka, da bi dosegli zvišanje cen. Izjavljajo, da je tržna cena nižja kot njih stroški in da jim preti radi tega gospodarski polom. — Naša slika prikazuje, kako izlivajo z zaustavljenega »stavkokazovega« avtomobila mleko na ulico.

zelo trpežna, ni pa tako topla, mehka in voljna kakor finejša volna. Cenejša volna pride prav za šolarske in za sportne stvari. Za otroško in žensko perilo in za obleke je pa že treba finejše, nežne volne.

Pletilke so lahko navadne in kratke, ki se rabijo za ozke stvari in pa za take, ki se pletejo v krogu. Za večje stvari, ki imajo veliko petelj, pa rabimo dolge pletilke, ki imajo na koncu kroglico. Take pletilke prodajajo v trgovinah označene s številkami. Te številke povedo, koliko znaša premer igle v milimetrih. Pletilka s številko dve ima torej premer dveh milimetrov.

Pri navadnem pletenju moramo pletiti tanko volno s tankimi, debelo pa z debelimi pletilkami. Ako pa hočemo, da bo pletenje zelo luknjičasto ali pa če hočemo imeti redek vzorec, moramo vzeti mnogo debelejšje pletilke kakor je volna. Ako pa hočemo nasprotno delati gost, prožen in topel vzorec, morajo biti pletilke mno-

Ženska ročno delo

Splošno o pletenju in pleteninah

Danes so pletenine zelo v modi, saj so res lične, trpežne in praktične. Mnogo si lahko prištedimo, če spletemo v prostem času kako praktično reč, saj nam pride to, kar naredimo sami doma, mnogo ceneje in tudi ponavadi bolj ustreza svojemu namenu, ako smo se dela prav lotili.

Preden začnemo delati, je treba najprej izbrati pravilno volno in pravilne pletilke. Cenejša volna je manj obdelana in zato težja. Sicer je

inženjer je izumil stroj, ki popolnoma izloča delo človeških rok pri obiranju kavinih nasadov. Vsak posamezen stroj izvrši delo 40—50 delavcev. Patent je odkupila braziljska vlada, da prepreči nadaljno katastrofalno naraščanje brezposelnosti.

Konkurenca. »Stuttgarter Neues Tagblatt« poroča, da se bivši predsednik United States Linie Chepmann poteguje pri ameriški vladi za zgradbo dveh novih ogromnih parnikov, ki naj bi po svojem obsegu in tonaži še prekašala francoski veleparnik »Normandie« in angleški »Queen Mary«.

Absurdnost tehnike. Ameriški listi poročajo, da se prebivalci ameriških velikih mest čedalje odrekajo svojim

avtom, ker jim več ne služijo. Radi ogromnega pouličnega prometa ne pridejo ž njimi naprej. Ljudje gredo raje peš ali se pa vozijo s kolesom.

Kričeči kovček. Na angleškem trgu so se pojavili kovčki, ki so opremljeni z — alarmno napravo. Če se nepoklicani dotakne kovčka, se sproži v notranjosti glas gramofona, ki opozori lastnika.

Svetilniki širom Sahare. Francoska vlada je zgradila vzdolž saharske puščave posebne svetilnike z močnimi reflektorji, ki kažejo ponoči letalom pot. Razdalja med posameznimi svetilniki znaša 125 milj, luč reflektorja je ponoči vidna iz letala na razdaljo 60 milj.

T E H N I K A

Vrtljive hiše. Pri Miami (Florida) bodo zgradili večje število vrtljivih hiš po povsem novih principih. Vsaka hiša bo počivala na vrtljivi podstavi, tako, da jo bodo lahko vsak čas obračali po solncu. Zaenkrat bodo zgradili 120 takih hiš.

Nova lokomotiva. Ravnatelj ameriške Westinghouse družbe inž. Wensley je skonstruiral lokomotivo z govorečo napravo. Lokomotiva reagira točno in povsem zanesljivo na ukaze: »Naprej«, »stoj«, »nazaj« itd. Pravijo, da ima naprava mnogo boljši »posluh« kot človek.

Tehnika zmaguje. Neki braziljski

go tanjše kakor volna. Gostota dela je pa odvisna tudi od načina dela dotične pletilje, ta plete bolj mehko, ona bolj trdo. Treba je pa tudi zelo paziti, kakšne vzorce izbiramo, ker se ne posreči vsak vzorec z vsako volno. Ako je vzorec iz te vrste volne prav lep, je morda iz druge vrste volne mnogo slabši.

Ko iščemo kroj za pletenje, katerega hočemo napraviti, n. pr. za telovnik, jopico, pulover ali kaj sličnega, ni treba, da smo navezani ravno na kroje za pletene reči, ki se dobijo po raznih listih. Delamo lahko po vsakem kroju oziroma si ga priredimo za naše namene. Paziti pa moramo, da ne napravimo dotične reči ne prevelike in ne premajhne. Začetnice napravijo po navadi raje preveliko kakor premajhno, ker mislijo, da bo vedno vse premajhno. Pleteni del je lahko za spoznanje manjši od kroja. Da zadene pravo mero, je najbolje napraviti za poizkušnjo večji kos pletenja z istim vzorcem, katerega nameravamo plesti, z istimi pletilkami in isto volno, nato pa izmerimo in dobro preračunamo. Med pletenjem je treba dodajati in snemati petlje kakor pač zahteva kroj. Dodajati in snemati je treba pravilno in enakomerno.

Ko so posamezni deli gotovi, nas čaka še najvažnejše delo, na katerega pa pletilje rade po-

zabijo, to je likanje pletenine. Pletene dele moramo prišiti na kroj, po katerem smo delali in ki mora biti iz močnega papirja. Pleteni del je treba raztegniti ali pa zožiti, kakor to pač zahteva kroj, ako se nam pletenje ni posrečilo točno po kroju. Čim manj so se posrečili robovi, tem bolj gosto jih moramo prišiti. Pleteni del mora biti na papir prišit tako, da je nepravna stran na vrhu. Vse skupaj pritrdimo z jeklenimi žrebljički na likalno podlogo in desko. Sedaj prekrijemo pleteni del z zmočeno in dobro ožeto cunjjo, nato pa likamo povprek z likalnikom, ki pa ne sme biti prevroč. Likalnika ne smemo polagati na pletenino, samo prav na rahlo ga moramo peljati čez cunjjo in sicer vedno samo v eni smeri. Volna vsrkava paro in postane vlažna, tako se potem pletivo prilagodi obliki kroja. To obliko obdrži tudi potem, ako ga vzamemo s kroja, ako ga prav polagoma, nekaj ur, sušimo tako napetega na kroju. Zato ga ne smemo z likalnikom popolnoma posušiti, ampak mora ostati vlažen in se sam na kroju posušiti. Končno je treba posamezne dele še sešiti z gosto, ne preveč zategnjeno ometico.

V prihodnjih številkah lista bomo prinašali razne praktične kroje, po katerih bo lahko in prijetno delo za vsake roke.

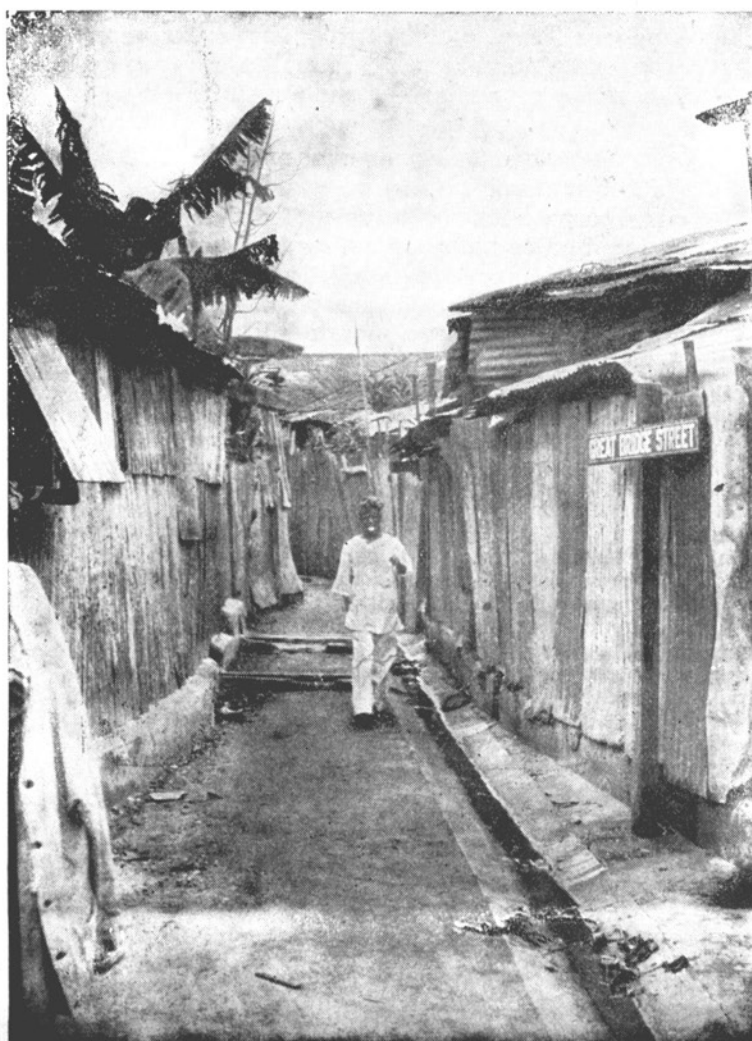
INDUSTRIALIZACIJA AFRIKE

Italijanski osvojevalni podvig v Abesiniji je znova obrnil pozornost sveta na probleme črne ga kontinenta. Afrika je zadnje torišče koloni-

jalne politike evropskih velesil. Njena ozemlja sta si delili najprej Anglija in Francija, sedaj steza po njej svoje pohlepne roke še Mussolini-jeva Italija. Afriška celina, njena preteklost, njeno ljudstvo in njene gospodarske možnosti so bile najprej predmet znanstvenega raziskovanja, šele kasneje je postal ta veliki del naše skupne zemlje smoter gospodarske ekspanzije evropskega velekapitalizma. Napačna je vsekakor domneva, da je cela Afrika enako zaostala in nerazvita. So predeli, kjer pulzira moderno življenje, kjer se tudi gospodarske oblike že močno približujejo evropskemu pojmovanju. Ni dvoma, da so na razvoj Afrike uplivali tudi evropski kolonizatorji, katere je oviralo v njihovem industrijalizacijskem delu zlasti pomanjkanje dovolj usposobljenih delovnih moči med domačim ljudstvom.

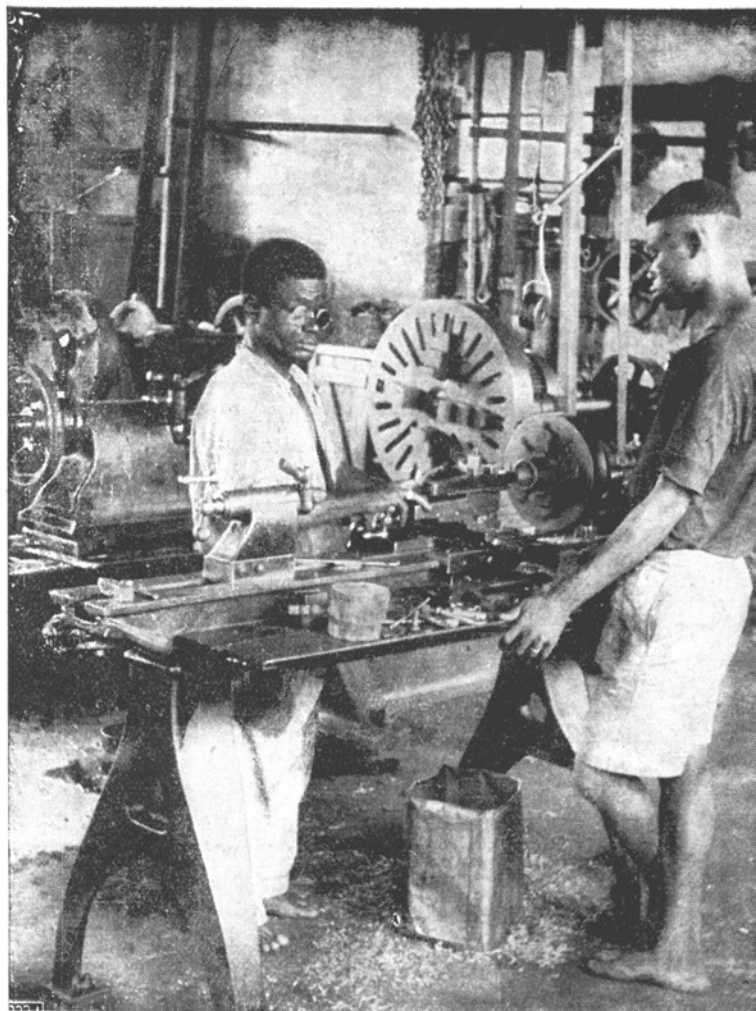
Velika industrijska področja v angleški Južni Afriki so navezana zgolj na domače delovne moči, ki se na ta način naglo industrijalizirajo. Naj navedemo, da je samo v velikih angleških podjetjih pri Johannesburgu zaposlenih nad četrtr milijona črnopoltnih delavcev, tudi delo na diamantnih poljih opravljajo večinoma črnici. Vse delo v teh kolonijah ne izvzemši malo obrt

Po končanem delu. — Rešen rabote tovarniškega dela hiti črni industrijski delavec na svoj siromašni dom. Ponosni ulični napis »Great bridge street« (Velika mostna cesta) je v ostrem nasprotju z zunanostjo »avenije«, ki se tako imenuje.

vršijo danes skoro izključno črnopolti delavci, kateri so se kmalu priučili svojemu delu. So produktivni in vztrajni, delajo pa navadno le tako dolgo, dokler ne prislužijo toliko, da poplačajo davke in podobne obveznosti ter nabavijo najpotrebnejše. Nato se vračajo spet v svoje kraje, ker jim ni do tega, da bi se stalno uposilili v industrijskih podjetjih in si s tem zagotovili neko relativno blagostanje (v primeri z njihovim primitivnim življenjem doma). Angleška uprava je skušala privezati te delavce stalno nase potom takozvanega kasermiranja. Zgradila je zanje posebne naselbine, je pa pri tem nalezela na nove težave. Črnci, ki so se vselili vanje, so se polagoma pomešali z belopoltnimi delavci, ti so prenesli nanje svoje politične ideje. In ker se črnopoltega delavca še bolj izkorišča kot njegovega belopoltega tovariša, so našle nove socialne ideje med črnci plodna tla. Kmalu so se pojavila tudi med črnci močna in češče naravnost opasna socialna gibanja, ki so rodila velike štrajke in druge podobne neprijetnosti za angleško upravo.

Naše slike prikazujejo delo črncev pri strojih, s katerimi belci prodirajo čedalje v črni kontinent. Tehnika osvaja polagoma tudi Afriko in pretvarja njene črne sinove v industrijske sužnje.

Pri orodnem stroju. — Tudi delo pri orodnem stroju, za katero se zahteva že gotovo tehnično znanje in pazljivost, črnci dobro opravljajo. Ravno tako jim popravila na stroju ne delajo težav.

Zelo navadni se že črnopoltni pristaniški težaki. Pogled nanje spominja na čase karavan, ko so črni nosači prenašali neverjetno velika bremena spretno in vztrajno po težavnih poteh. Ta romantični karavanski nosač se je v obalnih naselbinah prelevil v črnega kulija.

R A Z N O

Deauville. To znano francosko letovišče na Severnem morju je danes središče najbogatejše družbe iz vseh delov sveta. O življenju v Deauvillu piše »Elsass-Lothringer Zeitung« naslednje: »Ta družba si dovoljuje stvari, ki so češče vse prej kot dostojne. Dame se n. pr. po kopalji podajo kar v kopalni obleki v elegantne deauvillske restavrate. Da ne bi zamudile časa, se dajo kar javno manikirati, nakar se umaknejo v svoje prostore, kjer jih maserji in profesorji lepoticenja pripravijo na večerne zabave in vžitke.

Kakšen duh preveva to družbo, pove najzgovornejše velik oglas, ki je bil nabit v Deauvillu in objavljen v listih: »Vojvodinja Armstrong išče strežnice za pse.« Ta argentinska bogatašinja je namreč pripeljala s seboj v Deauville nič manj kot trideset svojih psov in je s to svojo odlično štirinožno družbo obsedela v najodličnejšem tukajšnjem hotelu. Za svoje pse je najela pet najlepših sob v hotelu. Psom so stregle tri strežnice. Ko so se psi kopali, so imeli vsak svojo kabino in so bili deležni večje pozornosti s strani kopaljskih gostov kot otroci, ki so se igrali na obrežju...«

Otroška Svoboda

Zakaj je lev kralj živali

Pred davnim časom некоč so se živali odločile, da si izberejo vladarja. Naveličale so se bile borbe vseh proti vsem in pravice močnejšega ter zahrepenele po nekom, ki bi krotil samovoljo in krvoločnost posameznikov. Zedinile so se zato, da se skliče vesoljni živalski svet na zbor, na katerem naj se predstavijo zbranimu živalstvu vsi, ki se potegujejo za vladarsko čast. Izmed teh naj se potem izvoli vladar vsega živalstva. Rečeno, storjeno. Za kraj zbora so izbrale veliko ravnico, okoli in okoli obdano s pragozdom, preko katere je tekla reka, da bi ne bilo treba zborujočim živalim trpeti žeje.

Lepega dne so se torej zbrale na ravnici. Ali izkazalo se je, da jih je bilo več, kakor so mislile: kajti na ravnici jih je mogla stati, kakor je že bila velika, le osmina, vse ostale pa so se morale stiskati v obdajajočem jo pragozdu. Med slednjimi je vstalo veliko nezadovolstvo in predlagale so, da se naj izbere za volitev drug, prikladnejši kraj, kjer bodo lahko vse videle in slišale one, ki naj jih volijo. Toda zaman je bil ves njih odpor. Manjšina na ravnici je užugala večino v gozdu. Na ravnico so se bile namreč prerinile le najmočnejše in najokretnejše živali: te pa so bile za to, da se zbor ne preloži.

Ko je potihnilo prerekanje, se je povzpел na skalo sredi ravnice predsednik zbora, slon, zatrobil v znamenje, da se zbor pričinja, in nato pozval vse one, ki se potegujejo za vladarsko dostojanstvo, naj se mu javijo, da jim podeli besedo.

Prvi se je pririnil na skalo okretni tiger. Takoj pa je bilo videti, da mu ne bo lahko zasesti prestol. Najprej se je zaslišalo iz gozda razburjeno cviljenje, pihanje in tuljenje, temu pa je sledilo na ravnici zamolklo renčanje. Toda tiger se ni zmenil za to; s predrznim in smelim pogledom se je ozrl naokoli, zarjovel iz vsega svojega grla, da je vse otrpnilo ter spregovoril porogljivo, oblastno in grozeče: »Slišal sem, da si želite miru, da ste se naveličali krvi in strahu pred močnejšim! Zato si iščete vladarja, katerega naj bi vsakdo slušal. Če res tako mislite, morate izbrati le enega: tisti pa sem jaz! Jaz sem na svetu zato, da vladam in strahujem vse, ki se mi protivijo. Ako pa nočete mene za vladarja, vedite: Vsi ste siti krvi, jaz je nisem! Vsi ste se naveličali strahu pred grozečo propastjo v boju z močnejšim, jaz se ga nisem naveličal, ker ga ni silnejšega od mene! Kogarkoli drugega boste izvolili, čaka ga neslavna smrt v mojih šapah!« Ko je to dejal, je tiger skočil s skale, da odstopi mesto drugemu govorniku. Ali dolgo ni bilo nikogar na skalo. Vseobča tišina

na ravnici in v gozdu je pričala, da se tigra boje močni in šibki. Vsakdo je sklonil glavo in se zamislil.

Končno se je povzpela na skalo učena lisica. V želji, da se prilizne tigru, se je priklonila najprej njemu in nato šele ostalim ter dejala: »Pripravila sem si bila sila dolg govor, da bi lahko spoznali vso mojo ogromno učenost in nato sodili, kdo je najrednejši, da vam vlada. Ali ko sem slišala silnega tigra, sem takoj uvidela, da more biti edino on naš vladar. Pozdravljam ga prva kot vladarja in naj dovoli, da mu porečem: Sila in znanje sta si lahko največja prijatelja. S tem hočem reči, da bo najbolje vladal, če mu bom jaz svetovalka.« Po teh besedah je zapustila lisica govorniško mesto.

Tedaj pa je naglo priletel nad ravnico orel ter se spustil na skalo. Toda ni se potegoval za vladarsko čast, temveč z zlonosnim glasom zavpil: »Vsi ste zapisani smrti! Ljudje, vaši največji sovražniki, so zažgali pragozd okoli in okoli, da bi vas ugonobili.«

Po tej vesti so se živali razbežale na vse strani, ali orel je govoril čisto resnico. Okoli in okoli je obdajal živali goreči pragozd. Skušale so se po reki rešiti iz ognjenega obroča, ki se je vedno bolj ožil, toda ljudje so pričeli vlivati v reko goreče tekočine, da je postala en sam ognjen zubelj. Edina možnost rešitve, ki je še preostala, je bila, priboriti si prostorček na ravnici in tam počakati, da požar preneha. Toda le osmina se je mogla tako rešiti, vse druge je čakala gotova in grozna smrt. Pričela se je torej obupna borba vsakogar proti vsem, da bi prišel na ravnico in tam ostal. Čim močnejši in spretnejši je bil kdo, bližje je stal rešitvi. Večji je teptal manjšega, okretnejši premagoval okornejšega, močnejši izpodrival šibkejšega. Gnetli so se, plazili, grizli in trgali. Tiger je zavratno napadal, lisica skakala in se zvijala med drugimi, slon teptal. Vsakdo pa je mislil le nase.

Le eden je bil, ki je mislil na vse. To je bil lev. Kot najsilnejši in najokretnejši si je bil priboril mesto na skali, odkoder je zrl na strahovito klanje. Toda lev ni le v moči in okretnosti daleč nadkriljeval vse druge živali, temveč tudi v plemenitosti. Zato je tudi on edini mogel najti rešitev za vse; rešitev pa je bila v tem, da je samega sebe žrtvoval. Dejal je orlu poleg sebe: »Odleti k ljudem in jim reci, da jim silni lev predlaga: Večino živali boste ugonobili z ognjem, a leva ne boste mogli, ker stoji na skali sredi ravnice. Zaveže se pa, podati se v vaše ujetništvo, ako pustite, da se vse živali rešijo po reki. Vse tiste živali, ki jim boste tako pu-

stili življenje, vam niso tako nevarne kot silni lev.« Orel se je dvignil visoko nad plameneči pragozd in odletel k ljudem. Ti so sprejeli levov predlog, ker so zaupali njegovi besedi. Nehali so zažigati reko, da so se lahko po njej rešile vse živali od najmočnejših do najšibkejših. Lev pa je šel k ljudem, ki so ga zvezali in ubili...

Nikdar več se živali niso zbrale, da bi si vo-

lile vladarja. Katera bi si tudi upala stopiti na prostor, na katerem je lev onega strašnega dne govoril orlu besede žrtvovanja in s tem dokazal, da je samo lev vreden, da vlada nad vsemi, ker ni samo najmočnejši, ampak tudi najplemenitejši.

Zato je lev kralj živali in ne tigar ali lisica ali kaka druga žival.

Bondonus.

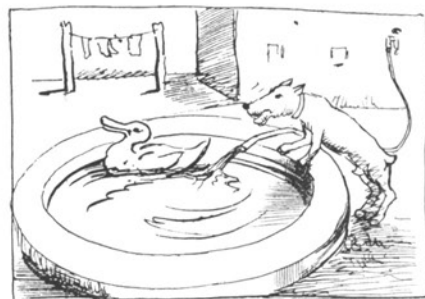
1.

V prazni je bazen padla nerodna raca, ne ve, kako naj iz nje se skobaca.

2.

Potrla je kosmatinca njena usoda bedna; rad bi ji pomagal iz tega brezdnja.

3.

Pa je tako naredil bistra glava, da raca sama na vrh priplava.

1.

Ustavile se tri ženice, da povedo si vse novice.

2.

Ker pa njen otrok vsako moti, kot nalašč je klopica ob poti.

3.

Otroke nanjo posadijo, in v miru dalje govorijo.

4.

A joj! Ko tok zgovornosti usahne treh ženic, s klopice jih gleda troje starcev mrkih lic.

GOSPODINJSKI KOTIČEK

Večerja v nepremožnih družinah. Navadno posvečajo gospodinje večerji vse premalo pozornosti in večina družin otepa večer za večerom kavo in žgance ali pa kruh. Temu ni toliko vzrok pomanjkanje sredstev kakor pa dejstvo, da se mnogo gospodinje noče potruditi za večjo raznoličnost. Ako bi se nekoliko potrudile, bi iznašle marsikatero večerjo, ki bi ne stala nič več kakor običajna kava, družini pa bi mnogo bolj teknila in bi bila tudi mnogo bolj zdrava, ker bi dobival želodec bolj raznovrstne snovi in se ne bi naveličal enolične hrane. — V sledečem prinašam dve preprosti, hitri, ceneni in lahki večerji:

Jabolčni cmoki: Naribaj toliko jabolka, kolikor zadošča za potrebe družine, kar z olupki vred, dodaj eno ali dve celi jajci, malo soli in malo sladkorja ter vmešaj s primerno količino moke v testo. Od tega polagaj s žlico srednjevelike cmoke v vrelo vodo. Ko so kuhani, jih maloži v skledo obenem z nekoliko vode, v kateri so se kuhali, da ni večerja presuha, zabeli z mastjo in drobtinicami ter posuj s cimetom in sladkorjem.

Sirovi cmoki: Nadrobi kravjega sira, kolikor ga rabiš, umešaj ga v testo z jajcem, potrebno soljo in mlekom ali vodo, ukuhaj cmoke v vreli vodi, zabeli z mastjo in potresi z drobtinicami in daj na mizo obenem z nekoliko vode, v kateri so se kuhali.

Nesnaga

izgine iz perila

kakor bi mignil, če perete z dobrim

Zlatorog- terpentinovim milom

